

FILOLOGIA POLSKA II STOPIEŃ
WYBRANE ZAGADNIENIA LITERATURY POLSKIEJ
DO R. 1918
(I ROK, 1 SEMESTR, 15 g. w., 30 g. ćw.)

dr hab. Magdalena Piekara, prof. UŚ, *Kwestia żydowska w prozie i publicystyce Elizy Orzeszkowej*

Wykłady: Nikt chyba nie poświęcił tak wiele tzw. kwestii żydowskiej, co Eliza Orzeszkowa, która uznawana była za wielką rzeczniczkę asymilacji. Orzeszkowa prawie nigdy nie oceniała, raczej obserwowała, analizowała, czasem — czy nawet często — się myliła, kierowana idealistycznymi pobudkami: wiarą w istnienie wspólnoty narodzonej wbrew wielowiekowym stereotypom, wbrew wszystkim i wszystkiemu. Wbrew kolejnym upadkom powstań, wbrew narastającym uprzedzeniom wierzyła (próbowała swą wiarę przedstawić jako prawdę obiektywną, udowodnioną naukowo), że ludzi cechuje altruizm, chęć poświęcenia nawet siebie samego, by działać dla wspólnego dobra. Może to naiwność, a może „kodeks moralny, wywnioskowany ze zdolności przebaczenia i czynienia obietnic”, oparty na doświadczeniu płynącym z wieloletniej obserwacji i na wynikających z niej odczuciach, których, jak pisała Hannah Arendt „nie można mieć, obcując z sobą samym, które przeciwnie, opierają się na obecności innych”.

Ćwiczenia: analiza konkretnych tekstów publicystycznych i prozatorskich Elizy Orzeszkowej („O Żydach i kwestyi żydowskiej”, „O nacjonalizmie żydowskim”, „Patriotyzm i kosmopolityzm”, „Gedali”, „Eli Makower”, „Daj kwiatek”, „Silny Samson” i inne.

dr hab. Beata Stuchlik-Surowiak, prof. UŚ, *Kobieta w literaturze i kulturze staropolskiej*

Przedmiot kobieta w literaturze i kulturze staropolskiej to próba nowatorskiego spojrzenia na sytuację kobiety w epokach dawnych – od średniowiecza do początku XVIII w. Poprzez analizę ciekawych – często prawie zupełnie nieznanymi – tekstów literackich, których autorkami bądź bohaterkami były kobiety, studenci zyskają możliwość zgłębienia niezwykle barwnego obszaru dawnej kultury. Na ćwiczeniach poruszana będzie tematyka szczegółowa, związana z analizą konkretnych tekstów literackich, natomiast celem wykładów będzie naświetlenie szerszego kontekstu kulturowego związanego z funkcjonowaniem kobiety w dawnych wiekach.

Tematyka ćwiczeń:

1. Kogo naprawdę kochała królowa Jadwiga – czyli o skandalu w średniowiecznej Polsce.
2. Portret staropolskiej czarownicy.
3. Rej i Kochanowski nie dla każdego – wizerunek niewiasty w nieprzystojnych fraszkach mistrzów literatury renesansu.
4. „Pobożna i stateczna” niewiasta w świetle XVI-wiecznych poradników.
5. „Techniczne” aspekty bicia żony w utworach Bartosza Paprockiego.
6. Ekonomiczne aspekty wyboru żony w *Pamiętnikach* Jana Chryzostoma Paska.
7. O ucinaniu nosów cudzołożnicom – czyli kobieta w oczach staropolskich kaznodziejów.
8. Wizerunek idealnej małżonki w staropolskich epitalamiach.
9. Trzy małżeństwa Anny Stanisławskiej.
10. „Żoneczko moja najśliczniejsza...” – czyli dzieje Jana Sobieskiego i Marysieńki w listach zakłęte.
11. „Świat na opak” – czyli wizerunek kobiety w literaturze sowizdrzalskiej.
12. Pierwsza polska „emancypantka” – Regina Salomea Pilsztynowa.

13. Kobieta w przysłowiaach polskich.

Tematyka wykładów:

1. Ogólna kondycja kobiety w dobie staropolskiej (stan społeczny i sytuacja rodzinna).
2. Kobieta a życie gospodarcze.
3. Kobieta a religia.
4. Kobieta a polityka.
5. Kobieta a literatura.
6. Kobieta a sztuka.
7. Kobieta a edukacja.
8. Kobiety a magia.

dr hab. Leszek Zwierzyński, prof. UŚ, *Antropologia romantyczna*

Wykład: Antropologia będzie tu rozumiana jako literackie stwarzanie modeli ludzkiego bytowania, osławiania świata, lecz także kształtowania się różnych postaci człowieczeństwa. Opisywać będziemy nie tylko modele antropologiczne stojące u podstaw Romantyzmu, lecz także przebieg stworzenia, uzyskania własnej, jednostkowej tożsamości. To wiąże się z problematyką podmiotowości – przejścia od symboliki głębokiego „ja” do jego postaci metonimicznej, tekstowej. Interesować nas będą stany odmienne i graniczne świadomości, a także jej przekraczanie, światy wewnętrzne i wewnętrzne pejzaże. wreszcie „ja” w różnych przejawach transcendentnego istnienia.

Ćwiczenia: Tu zajmować się będziemy nie ogólnymi modelami, lecz konkretnymi, indywidualnymi wcieleniami Ja w liryce romantycznej i epice, ich niezwykłymi postaciami które poezja stwarzała, szczególnie w późnych swych realizacjach. Dlatego śledzić będziemy na ćwiczeniach szczególnie tekstowe formy modelujące kształty antropologiczne.

dr Lucyna Nawarecka, *Niesamowita różnorodność twórczości J. Słowackiego*

Wykłady będą wprowadzeniem do interpretacji utworów:

Wykład	Ćwiczenia
Mit i rytuał	„Lilla Weneda”
Ironia romantyczna	„Horsztyński”
Groteska	„Poema Piasta Dantyszka”
Mistyczne okrucieństwo	„Sen srebrny Salomei”
Metempsychoza	„Samuel Zborowski”
Dialogiczność	Wiersze J. Słowackiego
Cechy liryków mistycznych	

dr hab. Anna Sitko, prof. UŚ, *Z dziejów plagiatu w Polsce*

W centrum uwagi znajdą się dawne techniki wyzyskiwania wzorów literackich w poezji i w prozie (m.in. przekład, naśladowanie, parafraza) oraz problemy łatwych do naruszenia granic pomiędzy twórczym podejściem do wzoru a biernym dokonywaniem „pożyczek” z cudzych utworów. Lekturom dzieł autorów staropolskich towarzyszyć będzie analiza źródeł, wykorzystywanych przez pisarzy. Pozwoli ona odpowiedzieć m.in. na następujące pytania: Jakie były literackie i naukowe skutki sąsiedzkiej wizyty Mikołaja Reja we dworze szlachcica z ziemi chełmskiej? Co ma wspólnego *Poczet herbów* Wacława Potockiego z herbarzem pt. *Orbis Polonus* Szymona Okolskiego? Czy Sebastian Fabian Klonowic był tłumaczem *Żywota św. Benedykta*? W jaki sposób swoich praw autorskich bronił Piotr Skarga?

dr hab. Marzena Walińska, prof. UŚ, *Granice wyobraźni. Świat przedstawiony w literaturze dawnej*

Tematyka kursu koncentrować się będzie wokół czterech zagadnień:

- ptolemejski model wszechświata i jego średniowieczne adaptacje;
- staropolskie zaświaty – podróże do piekła, czyścica i raju;
- barokowa wyobraźnia erotyczna (pięć stopni miłości, podręczniki *ars amandi*);
- zmitologizowana rzeczywistość i urzeczywistniona mitologia (motywy w opisie współczesnego świata).

Wykłady poświęcone będą charakterystyce wybranych zjawisk literackich z uwzględnieniem ich kulturowego podłoża, natomiast ćwiczenia – rozpoznawaniu tych zjawisk w utworach literackich. Przedmiotem analiz będą głównie teksty staropolskie, jednak dla właściwego zrozumienia omawianych zagadnień wykorzystywane będą także utwory literatury europejskiej.